

אריך לסקלי

אריך לסקלי - נערך בשבת ה - 25 ביולי 98 בביתו בגבעתיים (על ידי חיה אוסטרובר), נכחו גם אשתו אלזה ובנו רמי
נבדק סווג קסטה מספר - 28

אמרת שציירת את הציורים פעמיים למה פעמיים
אני אסביר לך כאן יש אלבום אחד תראי כאן את הציורים איך הם היו באורגינל זאת אומרת אני יצאתי מהגטו לפני שיצאתי הם חיפשו הגרמנים דוקומנטים אני ציירתי כמה שלא ראו הרבה אנשים בתוך הגיטו אז אני גזרתי כל טקסטים שהיו על זה את רואה כאן ונשאר רק את זה, זה נשאר ככה זה היה. כאן למשל זה אורגינל משיירתי שם כאן היה טקסט, פחדתי שימצאו את זה פחדתי שסגרתי שמה אחרי שיצאתי מהגטו ציירתי אותם מחדש אבל עם הטקסטים שהיו קודם אתה זכרת את הטקסטים

זכרתי, יש לי כאן הכל בגרמנית הסבר של הציורים, בד"כ לא ציירתי מה לא ראיתי ציירתי איך שהרגשתי ובכל ציור יש הסבר
ככה זה היה עם צבע ?
לא זה הצילומים כבר האורגינלי היה עם כבר עם צבע
עם צבע כן כן
ככה זה היה עם צבע

רמי - תסתכלי את רואה פה זה, זה צילום של האורגינל שמוצג בלוס אנג'לס את האורגינל הזה יש בתערוכה בלוס אנג'לס ככה כמו שזה, את החתיכה הזו הוא גזר וזה שארית של דבר מקורי וככה הוא צייר את זה

כאן את רואה את זה
וזה הגודל גם המקורי או היה יותר גדול
רמי - יותר גדול אבל הציורים לא גדולים סה"כ מה הגודל של זה בערך טיפה יותר גדול לא הרבה הוא אמר שחתיכת נייר קטנה גזרה שהם החביאו אריך - עכשיו אני אסביר באנגלית

רמי - אם את רוצה בשתי מילים לפני שהוא מתחיל לספר לך את הסיפור אז יש לו מתוך ה - 70 ציורים שהוא צייר תחת המשטר הנאצי כמו שאת רואה פה, אז חלקם ממש גזורים והוא השלים הוא הדביק על רקע והשלים וחלקם חלקם היו שלמים את אלה האורגינלים האמיתיים הוא מכר, הם מטיילים שם בארה"ב ואח"כ הוא צייר בארץ סט חדש בטכניקה אחרת ויש לו פה סט חדש קומפלט של אותם ציורים ?

של אותם ציורים עכשיו הצילומים שיש לו פה זה אלה הצילומים של השני נכון לא של הראשון הצילומים האלה שאת רואה פה זה כבר סט שני מה שאת רואה אריך - פה זה סט ראשון זה מהתערוכה של לוס אנג'לס
אני יכולה לקבל הסבר של מה שרשום מעל הצילום מעל הציורים
כן כל דבר יש לו הסבר בגרמנית הסבר של כל ציור

אני לא מאמינה מה אתה רוצה להגיד לי אתה רוצה להגיד לי שבארץ לא התייחסו לזה
רמי - תקשיבי בהתחלה כשהוא הראה את זה אז אמרתי לך האנשים כעסו עליו כי זה קריקטורות ואמרו שלא צריך להראות אז הוא החליט לא להראות את מבינה את הטיפוס

אריך לסקלי

ואז הוא הבין ואז באמת שבא יום אחד כשבא איזה בן-דוד יש לנו איזה בן-דוד בארה"ב הוא נולד פה וירד אח"כ ללמוד בארה"ב ונשאר שם כתעשיין ורצה לתפוס כזה יותר מעמד בלוס אנג'לס ויום אחד הוא בא לבקר ואבא שלי הראה לו את זה והוא אומר לו זה אתה מחזיק בבית. אתה מוכן למכור לי את זה אז הוא אמר לו אבא שלי כמה אתה מוכן לשלם אז הוא אומר אני אתן לך עשרת אלפים דולר עכשיו אתה נותן לי את כל זה אז הא אומר לו קח אז הוא אומר לו לא אני אסע לארה"ב אני אתן לך קונה שיתן לך יותר אבא שלי חשב שהוא כבר התחמק ואז עברו באמת כמה חודשים פתאום טלפון באמצע אחת עשרה שתיים עשרה בלילה יש קונה ב 25 אלף דולר אתה מוכר עכשיו מה את מה זה היה לפני 20 שנה הוא לא הבין הוא שמע 25 אמר תבוא אני מכין חוזה ואני בא לארץ עם צ'ק בנקאי הביא לו צ'ק בנקאי של 25 אלף דולר לקח את האורגינלים האלה שאת רואה פה והיה שמה איזה עורך דין כנראה גם כן שרצה להיכנס לקהילה לקח שילם 25 אלף דולר תרם את זה ל מוזיאון בלוס אנג'לס את מבינה אז בן-דודי בטלוויזיה וההוא בטלוויזיה והזמינו אותם שבועיים עשו הם שם אינטרוויו ברדיו טלוויזיה עיתונות הכל כמו מלך וכן אלה האורגינלים אלה ציורים שהוא צייר אותנטיים זה לא ופה בארץ כשהוא הראה את זה אמרו לו שלא תעיז להראות למה ?

רמי - כי זה קריקטורה יתחילו צייר יהודי תחת המשטר הנאצי ועניינים קריקטורות זה מה שהיה לו בראש

אריך - יגידו הוא לא כ"כ רציני,

רמי - הוא נבהל

מה זאת אומרת הוא לא כ"כ רציני

אריך - אני הייתי בתוך הגטו ראיתי את זה בצורה שלי אחר

באיזו צורה

קצת לא מצחיק, לא מצחיק, לא יפה להגיד

לא מצחיק אבל מה כן

אריך - אם את תראי את הציורים האלה את תביני

רמי - עכשיו אפרופו הוא יספר לך את הסיפור אבל בשנת 90 נדמה לי הראש עבד יותר טוב יש פה חמש שעות הקלטה שהקליטו אותו ברמת-גן ואם תרצי תוכלי לקבל את זה מבחינתך זה יותר לעניין אותי מעניין הקטע של ההומור האם יש שם התייחסות להומור כי בד"כ הם לא מתייחסים אם לא שואלים אותם ספציפית ואחרי שאמרו לו שזה קריקטורות והם לא רוצים לראות אז בטח הוא גם לא דיבר על זה לא

בהקלטה הוא כן דיבר

בהקלטה הוא דיבר על ההומור כן אני ארצה לראות

רמי - את רואה למשל ציור שעומד למשל איזה שומר צ'כי על איזה מגדל ולמטה אומרים לי שהוא מחכה לאיזה בדל סיגריה אז אני אומר תקראי לזה הומור אני לא יודע איך תקראי לזה זה הומור כן אז זה יש לך כמה ציורים כמו איזה מחלה שתפסה אותם שלשול אז הוא מראה, את רואה מדרגות 50 מדרגות והבן-אדם צעד גדול כאילו עוד שניה בורח לו הוא עושה צעד אחד אז תראי בטח זה הומור איפה זה יש פה ציורים כאלה

ומה יש בהקלטות

בהקלטות הוא גם מדבר על הציורים על הכל

אז אני ארצה

בהקלטות הוא מדבר מהרגע שהוא נולד מתי אבא נפטר מתי לקחו אותם זה הקלטות בוידאו בוידאו ורואים אותו הוא מסביר על הציורים מראה ציור מספר עליו איפה הקטעי עיתונות שנתתי לך אבא אני רוצה להראות לך משהו ואח"כ אני אצא מהתמונה, אתן לך אותם זה אצלך אני נתתי לך אותם של העיתון על המשמר זה כאן על השולחן

אריך - אני אראה לך משהו, זה קריקטורה נכון אבל זה משהו רציני
אבל מה כתוב למעלה

זאת אומרת איך אני אסביר לך פה יש לך חוברת זה מהתערוכה בלוס אנג'לס ופה יש את ההסבר של כל הציורים כל ציור מוסבר

ובאיזו שפה

באנגלית

אה באנגלית באנגלית אז כן באנגלית אני אסתדר

רגע אבל איפה תן לי את על המשמר זה אצלך

רמי - פה בארץ אף אחד לא עושה עם זה שום דבר וחבל תסתכלי זה לא מצחיק באמת
זה הגרסה החדשה

אבל יש את כל אלה יש לך יש לו באורגינל זה הוא עשה פעם שניה ושלישית

אה הוא עשה גם פעם שלישית

פעם שלישית הוא עשה בשחור לבן בגדול

הבנתי אבל רגע אני רוצה להבין

זאת אומרת המקור היום נמצא במוזיאון

המקור נמצא לא רק בלוס אנג'לס אלא מסתובב בתערוכה מסתובב חלק מסתובב גם בארה"ב

הוא ישב ועשה את הדברים האלה לפני שהוא מסר אותם או שהוא זכר את כולם בראש ועשה אותם נדמה לי שאת אלה הצבעוני פעם שניה הוא עשה לפני שהוא מסר את האורגינלים הוא רצה שיהיה לו

בצדק

כן

אף אחד לא עשה עם זה שום דבר

לא ואת השחור לבן הוא התחיל בגיל 80 בערך באמצע היה לו ניתוח לב פתוח וסיפורים והוא השלים

את זה אחרי הניתוח אחרי גיל 83

עד היום הוא מצייר

הוא חזר לצייר לפני 3 או 4 חודשים

• אריך - זה מעניין שקשה לי לזכור אבל אני לצייר אני יכול בטח זה קריקטורות

זה אני רואה את

זה כקריקטורות תסתכלי למשל את זה הנה זה מה שסיפרתי לך את רואה את המדרגות איך הבן-אדם

כאילו זה המחלה נכון אבא הציור הזה

אריך - זה שלשול ומה כתוב למעלה

זה מה שכתוב אה זה מה שכתוב למעלה זה שלשול

כתוב שלשול מה כתוב שם כתוב

אריך לסקלי

הוא לא רואה עד לשם ע"מ 21 בוא נסתכל אני אסתכל מה זה 21 אבא מה כתוב על הציור זה המחלה אריך - אז אם את מבינה אנגלית פה יש לך הכל כן אבל אני רוצה שאתה תסביר לי איפה ציירת את זה איך ציירת את זה וכל הסיפור שם בטרזין היו בן כמה היית אני יליד 11 בוא נתחיל ככה אוקיי יפה 42 פחות 11 זה 31 אישתו - אנחנו היינו יחד אה גם את היית כן ביחד אבל אני אח "כ נסעתי רמי - היא החביאה את הציורים אם אני לא עושה תמונות לא היו אה כן את החבאת את הציורים אני החבאתי אותם היו כמה ציירים שמה אימא שלי זוכרת יותר טוב אז בואי תשבי איתנו אריך - כשאני אני אומר לך אני הרבה שכחתי מה אני יודע אני אגיד לך אז אשתך תזכיר לנו רמי - חוץ מזה חיה יש לך את הקלטות טוב שהם עשו את זה מי עשה אוניברסיטת אה מייל כן את תראי אח"כ את הקסטה כן כן רמי - בזמנו דיברתי עם שליין מרגה והיא ראתה את זה היא הייתה פה והתלהבה והיא קבעה כבר תאריך לתערוכה בגבעתיים היא רוצה לעשות מזה סיפור ואיזה חדש לפני היא אמרה שזה נדחה ולא שמעתי ממנה יותר אני לא יודע למה אבל תדע לך כשהיא סיפרה לי את זה אני ממש הרגשתי שעוברת לי צמרמורת בכל הגוף היא אומרת לי תדעי לך יש לו ציורים מהממים שאף אחד לא עושה איתם כלום את מסוגלת לעשות עם זה משהו את רוצה בודאי אני עושה את הדוקטורט שלי על זה אני חושבת שזה פשוט דבר נהדר וביד ושם הם בטח מחפשים את הדברים האלה ביד ושם יש שם איזה ציור או שניים שהם מחזיקים אבל אני לא חושב שהם תולים נכון ביד ושם יש איזה משהו משהו מעט ובית טרזין למה הם רצו שהם יישארו בארץ והוא נתן את זה לחוץ לארץ כי אני הצטרכתי כסף הם נתנו לי כסף אז מכרתי פשוט מאוד אז בגלל זה הם ברוגז אח"כ לקחתי את הכסף שקיבלתי מגרמניה ומזמן יש לי רנטה פה עשיתי טוב או לא מאה אחוז אריך - עכשיו הם ברוגז איתי כותבים על כל מיני ציירים שמתים אבל עליי שותקים אולי אני לא אקדמאי אני לא אקדמאי הייתי צייר דקורטיבי הייתי צייר במה ובמות עבדתי מאז גיל 17 בתור צייר וזה מה שעשית גם בגטו

אריך לסקלי

בגטו לא בגטו אני הייתי צבעי במה, צבעי ועבדתי גם כן אם הצטרכו בתור צבעי לא הבנתי מזה הרבה אבל מה הבנתי עשיתי וזהו זה ואח"כ ומתי ציירת את הציורים שם ציירתי שם איפה אני גרתי אבל לא ראו את זה הרבה אנשים אני יודע מה יצא מזה, לא רציתי שידברו על זה אז למה כי רציתי בחיים להוציא את הציורים מהגטו והצלחתי בגטו לא ידעו שאתה מצייר לא הרבה אנשים לא הרבה אנשים תביני אנחנו היינו חברים של החלוץ שנינו חברים של מי של החלוץ כמה אנשים ידעו מזה אבל הם לא בחיים אחת בחיים בוינה ואולי יש עוד כמה אנשים חוץ מזה שידעו שציירתי למה ציירת את הציורים למה, כי אני רציתי לצייר כי יש לי את זה בדם ואמרתי לעצמי שאני אצייר איך שאני רואה את הדברים אתה ציירת גם לפני שנכנסת לגטו נו כן בטח היית צייר הייתי צייר של דקורציה לפני שנכנסת לגטו ואז ציירת את כל מה שראיתי שראיתי, לא שהרגשתי, שראיתי כשתראי את הציורים אז את תביני למשל זה זה ציור שציירתי עד שגמרתי את כל הציורים מהדף הראשון גיטו איזרד זה מילה בגרמנית מצאו את השם גטו איזרד כיהודי ששלחו אותו לגטו זה השרדות וכאן את השער שלה של ריוור את זה ואת זה וכאן את הצ'כים את הצ'כוסלובקיה כאן כתוב פלקט מגטו טרזין, אני הרבה לא ידעתי עברית אז זה, זה אחרון זאת אחרונים ציורים אחרונים שחור לבן וצהוב, זה ציורים אחרונים כי כאן יש מבינים 100 אחוז את זה מה שכתוב כאן את יכולה לראות בזה גם עכשיו מה שיש כאן זה יושב על הציור המקורי נכון זאת אומרת זה ציור ומתחתיו זה גם ציור לא

אה זה הצילום זה צילום אחד הבנתי כן כן יו אני לא מאמינה למה שאני רואה כאן אל תוציא אל תוציא למשל כאן ראיתי כאן הכל יהודים נכון באו יהודים ככה בלבוש כזה גרמנים גם כן ובאו גם כן כאלה באו כאלה וגם כן כאלה פה את רואה כל מיני יהודים שבאו לגטו תפסו אותם בשביל איפה האורגינלים אבא הצילום של האורגינלים כאן אח"כ הוא עשה עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם עם זה עשיתי ציורים חדשים עם הטקסטים חזרה עם הטקסטים חזרה כדי שאני לא אשכח אני כתבתי הכל כאן מה בגרמנית מאחת עד 71 אחרי 71 ועוד כמה דברים ציירתי פורטרטים של גרמנים עם חיילים עם קצינים גרמנים יש לך גם כן לא ברכבת לא ציירת את החיילים ברכבת לא

צריך לשאול את האימא

מה היה אין לו פורטרטים הוא לא צייר פורטרט של החיילים שהוא עשה שהיו ברכבת אתה ציירת כשנסעת מגרמניה את הגרמנים שנשארו ברכבת כשהייתה הפגזה כן יש לו את הציור כאן את רואה קריקטורה של יש היה יהודי אחד שהיה קאפו קאפו שמו היה רפאל אני ציירתי אותו ככה הראש שלו והוא אם מישהו קיבל מכות אז עם היד שלו והראש עם היד שלו זה הקאפו היהודי יהודי זה אדלשטיין אפשטיין ובלומשטיין זה שלושה של היודנראט זה המבוגר הוא מבוגר אבל הוא הבוס אדלשטיין כן הוא היה ציוני הוא היה ציוני אפשטיין לא היה ציוני זאת האחרונים שציירתי כאן ציירתי את החברים בתוך הקרון שנסענו ביחד

נסעתם לאן

נסענו מטרזין לגרמניה נסענו לעבודה ושלחו אותי בתור צבעי לגרמניה הם עוד איתי בחיים הוא עוד בחיים עוד איתי באמריקה צ'רלי נפגשנו איתי כשהיינו באמריקה הוא היה צ'רלי ואם שמענו כשקראו אותו אז

שמענו את השם צ'רלי בתוך היער אז הבנו שמישהו מקבל מכות הוא נפטר כאן באריך איך קוראים לו

צ'רלי אה זה אותו אחד לא זה צ'רלי לא זה פפה'ה פפה'ה וזה צ'רלי פפה'ה פה הוא נפטר הוא נפטר באריך זה גם במקרה בעלי פגש אותו לילה אחד בשמירה כשבלילה עושים שמירה בתוך המלחמה אה כן במשמר האזרחי במשמר האזרחי בדיוק למשל זה הקטע הזה ככה גזרתי את זה ומסגרת את זה אח"כ ציירתי את אותו הציור

ומה זה אומר הציור הזה

שניים חולמים על אהבה בתוך הגיטו אולי אתם מכירים את הבדיחה הייתה סיבה למה זה דווקא בא בצורה של קריקטורות או שאתה לא התייחסת לזה לא הייתה סיבה

אתה אמרת מקודם שאתה ראית את הדברים אחרת

זאת אומרת שאני אומר את האמת שאנחנו אני לא לקחתי את הכל העניין כ"כ ברצינות הייתי איזשהו הרגשתי אני שאולי אני אצא מזה שנעבור את זה שאנחנו נעבור את זה כי למה לא ראינו לא ראינו את הדברים הכי גרועים עם עיניים שלנו, אם לקחו אתם לפולין בפולין קיבלו את הטיפול כל הזמן שהיינו בטרזין עוד היה איכשהו החיים, לא רגילים אבל בואי נגיד כמו במחנה קיבלו גם כן מכות אבל אף אחד לא ראה את זה מישהו קיבל מכות לא ראינו את זה

אישתו - היה לנו חבר שאני גרתי עם אשתו הוא היה גר איתו ואני אז גרתי איתה היא אולי חיה בצ'כיה, אז הוא קיבל הוא היה מהנדס הוא קיבל הרבה הרבה מכות מוקי מוגדן, אבל בעלי אמר שלא קיבל מכה אחת תמיד הוא ניסה להתחמק איפה להיות במקום אחר כשהיה משהו לא קיבל

אריך - זה היה סתם מזל סתם מזל שלא קיבלתי מכה אחת

אישתו - והוא היה מאוד מאוד עצבני כשהיינו בטרנספורט לפולין לא ידענו לאן זה ממש לא ידענו מה קורה אם אנחנו ניכנס לרכבת מה קורה איתנו אנחנו לא ידענו את זה שמשמידים שמה את היהודים לא ידענו היו אנשים שידעו אבל פחדו לספר

רמי - מה עם הילד היה ילד שסיפר ולא האמנתם זאת אומרת שלא רציתם להאמין לא שלא ידעתם אישתו - נכון, היה ילד פולני שהוא ברח כל המשפחה שלו הגרמנים ירו בהם והוא עשה את עצמו מת ונשאר לשכב ואח"כ נסעה רכבת עם איך קוראים שמחממים חדרים פחם לא כן והוא קפץ על הרכבת

ותפסו אותו והביאו אותו לטרזין והוא היה בין ילדים ואני עשיתי פוץ כל הזמן אני כל הזמן רק רצפות שטפתי דלתות חלונות והוא סיפר דיבר פולנית ואני יודעת לדבר פולנית אז הוא סיפר לי ואני באתי גרנו על הגג כזה חדר והיינו הרבה בנות וסיפרתי את זה וקיבלתי התמוטטות עצבים רמי - הזכרתי את העניין בכוונה כי היא אומרת הם לא ידעו הם לא רצו לדעת אישתו - כי הוא סיפר לי על המכוניות שאח"כ שממלאים מכוניות מסע ואח"כ זורקים דרך החלון פנימה את הגז וכל הדברים אלו הוא סיפר לי והורים שלי היו בפולניה ההורים של בעלי היו בפולניה אז אני פשוט לא יכולתי לעכל את זה והם חשבו שאני השתגעתי בכלל, ואחרי מלחמה היה נודע לנו שזה היה אמת בעלי כשהיינו בטרנספורט אז אני לנו מזוודות ועל הגב לקחת מה שמראים פה כל שנה בטלוויזיה בדיוק ככה הלכנו קבוצה וכל אחד כמה שיכל סחב וכשהיינו בטרנספורט הייתה רזרבה כשארגנו טרנספורט אז הייתה רזרבה כי היו אנשים שמכל מיני סיבות הוציאו אותם ובמקום זה תכף באו לחדרים וקראו מספר זה וזה מספר זה וזה מספר זה וזה לטרנספורט צד שני

ולא ידענו איפה חבורה שלנו כי כל אחד היה מספר לא שם אז זה התקרב למספר שלנו אז כל אחד קיבל צמרמורת אבל בעלי היה נורא עצבני אז הוא העביר מחבילה אחד לחבילה שניה העביר דברים פה ופה אמרתי עזוב את זה כן תניח כמו שזה ואל תפחד אנחנו צעירים ואנחנו יודעים לעבוד ואנחנו איך אמרתי שעצים את יודעת שבאקוריום יש עצים גדולים אח"כ חותכים אותם ככה אז זה אמרתי זה לא יעשו עלינו אז רציתי לעודד אותו ולעודד אותו ולאן נסעתם

אנחנו חזרנו למקומות מגורים שלנו הוא לקאסרנה שלו זה כאלו מבצרים קוראים לזה לא אתם נשאתם בטרזין עד הסוף נכון ובקאסרנה אחד אתה נסעת לגרמניה לעבודה ואני נשאתי במקום בטרזין אבל מה זה אמרת שהיה טרנספורטים לפולין הם כל הזמן שלחו טרנספורטים ואנחנו היינו ברזרבה היה טרנספורט והייתה רזרבה כן ואנחנו חמישה איש נשאו מהרזרבה כל האלף ארבע מאות תשעים וחמש לקחו מספר אלף ארבע מאות תשעים וחמש הם החמישה שנשאו שמה היו מוכרחים להיות שמה היו חדרים חדרים עם מספרים ככה שאלו גברים או נשים שהיה להם רשימה אז היה כתוב מספר ארבע מאות חמישים עד חמש מאות חמישים נגיד אז היא ידעה איזה מספר צריכים להוציא בטרנספורט אז נכנסה עם זה לתא ועל זה היו בשביל חיילים יש את המבצרים הבתים

את זוכרת ביטויים שגרמו לכם לצחוק או לחייך בגטו הבעל שלך ביטא את זה אני רואה בציורים אבל אתם זוכרים ביטויים סרקסטיים כמו הומור שחור ביטויים של הומור שחור אריך - היה תיאטרון בטרזין כן וכתבו גם כן אופרטות למשל וזה היה גם כן כמו סאטירה והיו ביטויים כן אבל הגברת מתכוונת לביטויים אותו דבר תיאטרון וסאטירה זה בסדר היה לכם קברט והיה גם עיתון נכון שלום נאפאטק בתיאטרון ושם היו ביטויים סאטיריים אתם זוכרים אולי איזה ביטוי משהו מהדברים זה לא אבל אתם יודעים שהיה היה כן אבל אנשים צחקו

כן צחקו חוה שן קוראים לה פה או חוה קוראים לה שם את יודעת שיש בית-טרזין

בגבעת-חיים בטח אני יודעת שיש בית-טרזן ואני בקשר עם רגע בקברט בהצגות כשאתם ישבתם אנשים ישבו וצחקו מהסאטירה מהביטויים הסאטיריים אישתו - יכול להיות היה משהו בשביל לצחוק אנחנו צחקנו היינו חיים בינינו חיים נורמאליים אפשר להגיד מה שכל אחד עבד במקום אחר וסיפר על מה שהיה לו בעלי לפנות ערב הוא בא כי היה היו יכולים גברים לבקר את הנשים לא להיות יחד לא לישון יחד אבל כי הם גם היו המבצרים האלה של גברים ושל נשים שעה מסוימת אסור היה לצאת וזהו והוא היה בא ותמיד הבנות קיבלו אותו אלי מה ציירת היום מהבית חלוצות כן אנחנו היינו בבית-חלוץ בגברים ואני הייתי בחדר שלי בבית חלוצות אנחנו גם עזרנו אני הייתי מאוד אני הייתי מאוד חולה היה לי דבר בריאות אז אני קיבלתי נוסף למנה שהיה שלושים גרם מרגרינה לשבוע אז אני קיבלתי וזה היתה אימו של מיקי וינר את יודעת מי זה מיקי וינר שהיא אירגנה את עזרה לבית חלוצות לבנות שחולות וש מאוד רזות ושצריכות עזרה משהו יותר לאכול אז קיבלתי קצת סוכר וקצת מרגרינה וזה כבר עזר וכשאני הייתי צימראלטסטה היא גם סידרה לי את זה אמא שלה נפטרה שמה התפנה מקום אז היא לקחה אני הייתי למעלה על המנזרדה מנזרדה הייתה הקומה העליונה

נכון

אז זה לא היה נוחיות אם היינו צריכות לנוחיות אז לרוץ למדרגות למטה וזה אז היא לקחה אותי בתור צימראלטסטה כי היא ידעה שאני לא יכולה לעבוד עבודות קשות ואני דאגתי שיהיה נקי בחדר שאם אנחנו מקבלות לחם לכל החדר אז שכל אחד יקבל מנה שלה שלא לגנוב אחת מהשניה היינו בסדר שם כולנו ויש אחד חברה בצ'כיה עוד שגרנו יחד

כשהבעל שלך הגיע עם הציורים מה הייתה התגובה שלך גם אז התייחסתן לזה כאל קריקטורות

זה היה מהחיים זה היו החיים שלנו מה שהוא צייר זה כל אחד אם את מראה לאנשים שהיו

בטרזין ורואה תמונה הוא בדיוק יודע מה זה לא צריך לספר

וזה גרם לכם לצחוק זה גרם לכם לחייך מה הייתה התגובה

לא לא לצחוק אנחנו לא צחקנו הרבה אבל גם קרה שכן צחקנו כשסיפרנו סיפרנו על דברים שהיו ושהיו בבית ועל האוכל הרבה סיפורים ושפעם נוכל לאכול לחם כמה שאנחנו רוצים אני אח"כ עבדתי במטבח אז עזרתי לבנות אם זה כמה תפוחים אני קיבלתי אוכל שמה והיה לי זכות הביתה לקחת כאילו גם מנה שלי אז שמתי מתחת לכרית לזאתי ולאחת שהיא אחרת והיה לי דוד שהוא נפטר בקיבוץ גבעת חיים גם בן דוד שנפטר לפני כמה שנים לבקוביץ אז ואמא של גיסי אשה מבוגרת היא גם חזרה ותמיד אמרו שאני החזקתי אותם בחיים כי אם היה לי משהו לאכול כי אני אכלתי במטבח בעבודה מאוד מאוד קשה היו טרוקים כאלו כמו שבכפרים מכבסים ולא מכירים את זה פה שכביסה מכבסים זה היה מעץ כמו קוברים אנשים כזה דבר וכיבסנו את זה על הקרש כזה וזה היה על זה נחושת כאלו טרוקים למשל עם תפוחי אדמה מבושלים היו קיטרינג כאלו גדולים גדולים שהיינו צריכים לעלות על כסא כדי לערבב אם זה מרק או אם זה משהו אחר ואם כאלו כפות גדולות מעץ עם ידיה וזה היה היו עבודות קשות וזה לסחוב החוצה לחלוקת אוכל בצהריים היה מאד קשה אני מרגישה את זה בגב שלי מהיום

ואת שמרת על הציורים של בעלך

בעלי שמר, לפני שהוא נסע לפני שהוא נסע לגרמניה הוא הביא לי הוא הביא לי כי הוא ידע שתלו כמה

ציירים ותפסו אותם ואני החבאתי את זה וזהו

זאת אומרת אתה התייחסת לזה בכלל כאל ציורים של חיי הגטו ולא ידעת שאתה מצייר קריקטורות

זה לא רק זה, זה צורה של קריקטורות אבל באמת זה היה חלק רציני,
יש לו ציור אחד עם ראש של אשה שמנה ומתחתיה גבר רזה עכשיו מה מצד שני אשה רזה וגבר שמן
עכשיו מה הרעיון הוא מחבר את הצוואר האישה הגיעה רזה בגלל ההפסקה של הפעולה של הבלות
ומכל הסיפורים היא השמינה גבר הגיע שמן בגלל שלא היה לו אוכל הוא רזה אם זה לא קריקטורה אז
מה זה הוא אני לא יודע איך הוא ראה את זה אבל זה הרי אני יודע איך להתייחס
איפה מצאת את זה
אני זוכר את הציור
מה אני לא ממציא
פשוט ציורים מהממים
אלה האורגנילים מה שאת רואה פה
פשוט ציורים מהממים יש
הרבה יש לו גם בזמן התערוכה צילמו שם ועשו לו פלייר מה לא אני לא מצליח להסתדר עם
הווידאו למה לא יודע אני לא מכיר אתה כל הזמן רוצה לראות את זה זה נורא יפה
תראי אני זה לא עסק שלי צריך מישהו שזה העיסוק שלו היה לקחת ולעשות מזה מטעמים יכול גם
ליהנות מזה זאת אומרת אם יש פה משהו מעבר להעביר מסר אולי אפילו רווחי יכול גם ליהנות
מהקטע הזה
אישתו - שמה גם התחתנו אנשים
אימא את זוכרת שאבא צייר אישה יפה רזה וגבר שמן ואח"כ מהצד השני אישה שמנה וגבר רזה איפה
זה
כן בודאי כי הנשים השמינו והגברים רזו אני אמצא את זה תכף
מה זה בונקה
בונקה זה מה זה זה הבית-שימוש
שהחולים איפה במחראה איפה אפשר היה להתחבא להתחבא אה
אז מה המשמעות של הציור הזה כי אני רואה שהם יושבים על השירותים כאילו
זה בית שימוש זה בית שימוש כן כן
אז מה כתוב כאן
בונקה אה בונקה זה סיפור בונקה זה סיפור (שמועות)
איזה סיפור על מה הוא מספר כאן בציור סיפורים סיפורים שלא
שהם יושבים בבית שימוש ומספרים סיפורים כל אחד כן סיפורים
זה לפעמים פנטזיה כן וזה צריך לספר אז המציאו דברים שמספרים היה שם אחד בית שימוש
אבל תמצאו את הציור
אני בהלם אני פשוט לא יודעת מה להגיד אני נוסעת ביום רביעי לבית טרזין שאני אדבר שם
כן בודאי
אני נוסעת ביום רביעי לבית טרזין ואני נפגשת עם עליזה שק שאני אשאל למה לא עושים שום דבר
עם הציורים שלכם
למה לא למה לא את יכולה לשאול כן כן אז אני יש לי קשר גם עם אוצרת המוזיאון ביד ושם
זה הציור שאני גזרתי ככה שלא יראו מה זה
אתה יכול לתאר לי מה יש בציור
יש לי הציור

מה למשל אומר הציור הזה
זה ציור של הציפור הטיפש עושה קקה ל
תראה עד עכשיו כשהוא אומר מה כתוב אז הוא מחייך נו אז בטח שזה הומור
שעושה קקה לקן לקן שלו מהקן שעושה כאילו שעושה גם הצרכים שלו עושה לקן שלו
מה המשמעות של זה
שזה היהודי שמקלקל שסיפר על היהודים דברים לא טובים אומרים שהציפור הטיפש הוא נכון מדבר
לא טוב על
עכשיו זה היה מיועד כאילו למישהו ספציפי או
זה היה בכלל לא זה היה בכלל בכלל
זה האיש שמן והאישה שמנה
כן אבל בוא נראה את זה כאן כי כאן זה רואים את זה יותר טוב אותו הדבר כן אבל פה זה יתר טוב
הנה רמי סידר הנה רמי סיד את זה זהו כן
אותו הדבר מה זה אומר הציור הזה הוא רזה כי הוא יש לו חשק לאכול ואין לו מה והיא גם כן אותו
הדבר לא היא השמינה היא הגיעה רזה לפי מה שרמי אמר היא הגיעה רזה הבלות כן שמזה את צריכה
לדעת כן אני
היא השמינה היא השמינה הנשים הגיעו כמו שאני אמרתי הנשים הגיעו רזות והשמינו בגלל הפעולה
הבלתי סדירה של הבלוטות והגברים הגיעו שמנים בגלל שלא היה אוכל רזו
רמי - אז בקיצור הוא הראה את זה כבר לפני הרבה שנים ולא רצו להתייחס לזה וגם אמרו לא שלא
יעיז להראות את זה
למה
בגלל שזה קריקטורה ובגלל שזה לא נאה ולא יאה שבן-אדם ישב במחנה ריכוז וצייר קריקטורות איך
העזת לצייר כאלו ציורים ככה אמרו לו והוא פחדן הוא כזה היפוכונדר הוא החביא את זה תצחקי מה
זה לא בושה מה באמת הוא שרד רק בזכות זה שלא ראו אותו אף פעם הוא לא קיבל מכה כל המלחמה
אני תמיד הוא לא מדבר לא רואים אותו לא שום דבר ככה הוא
הוא עומד הילדה אוכלת היא מקבלת את האוכל רואים כאן את המנה הקטנה שקיבל כן רואים
בדיוק יכולים להגיד שזה קריקטורה אבל זה חלק של האמת
אבל קריקטורה זה תמיד אמת אבל השאלה היא מאיזה זווית מסתכלים על זה קריקטורה היא חייבת
להיות אמיתית
אני לא ציירתי בשביל זה אני הרי ציירתי בשביל עצמי
אתה ציירת בשביל עצמך
נו כן אז בשבילי לא ראו את זה
מה זה
הכל קריקטורה
אז זה כן קריקטורות
הכל קריקטורות
מה זה
זה איך קוראים את זה זה
יש לך חוברת לא יש לך את הסרט הסבר על כל ציור אבל כאן הכל שם

פרונקלים פרונקלים פצעים כן אני גזרתי את זה זה תור לאוכל נכון אני גזרתי ככה שלא יראו מה אני אוכל היום מוצאים את זה ב מי אמר לו לא להציג את זה הוא לא זוכר אימא מי אמר לו מי אמר לו ש זה בושה שזה קריקטורות הוא לא זוכר הוא לא זוכר לא שזה בושה אבל הם לא קיבלו את זה יפה רות בנדי גם רות בנדי כן רות בנדי מאוד כעסה כן הם כעסו קודם כל שאבא מכר את זה לפני זה הוא הראה להם לא לא הוא הראה להם את זה לפני והם לא הם אמרו לו שזה לא יפה זה יצר רושם כאילו שזה היה שמה בית הבראה רות בנדי בעצמה אגב נותנת עכשיו הרצאות על ההומור עבר זמן את רואה כאן את רואה חוץ מזה שבלי זה הוא לא רצה להוציא את זה זה קריקטורה אורגינלית ותרמי מה רואים כאן אימא ששוכבת חולה אבא מת כאן והילד גנב בשביל אימא אז אנחנו יכולים להבין שזה קריקטורה אבל יש משהו רציני בזה אז בכל קריקטורה ציור יש משהו אחר שאפשר כל ציור זה סיפור סיפור כן אבל זויות הראייה וזה מה שאתה אמרת מקודם שזויות הראייה היא זויות ראייה אחרת ממה שאנשים רגילים רואים זה מה שאתה אמרת נכון, זאת אומרת אפשר לראות את זה ולהגיד אוי אוי ואפשר לראות את זה בצורה כזו כל האופי שלו הוא אופטימיסט מושבע הוא תמיד רואה ככה הוא זה האופי שלו לא חשוב מה קורה הוא זה מה שאתה אמרת מקודם אמרת אני הייתי בטוח שאני אצא מזה כן אני לא הוא היה בטוח אבל אנחנו לא האמנו אני לא האמנתי לא האמנתי ממש שלא שאני לא אצא מזה לא חשבנו ממש על המוות לא חשבנו על המוות שאנחנו לא נצא מזה לא חשבתם על המוות לא, לא עבדנו עשינו מה שדרשו מאיתנו וכל יום שעבר אנחנו לא ידענו מה שקורה בעולם שאבא נסע לגרמניה אמרת שלקחו אותך כאילו חזרת מהלוויה אז למה את אומרת אה זה כשלקחו את אבא ואני לא הייתי יכולה לנסוע איתו אז פחדתי כי לא ידעתי לאן הוא נוסע אני אראה אותו אבל היו הרבה מאוד מתים בטרזין הוציאו אפר מהקרמטוריום אני יודעת הרוב מבוגרים שאנשים שנפטרו אנחנו היינו צעירים אנחנו היינו צעירים אבל אתם ראיתם את המוות כל הזמן שמה לא היה סוס שמה זה גם הרבה מה לעשות שהבני אדם סוחבים את העגלות עם המתים אבל לא ראינו שהרגו מישהו לא לא בגטו לא תראי אנחנו בגלל זה שהיינו צעירים ובגלל זה שעבדנו חשבנו שאנחנו עובדים לא רצינו ולא ידענו מה שקורה בחוץ לא הייתה לנו מגע עם מישהו ואני אומרת לך הבחור הזה שסיפר דבר על פולין זה לא בכלל לא התקבל לא האמנו אתה לא צריך להתפלא כי גם כשהם היו באושוויץ והם ראו את זה שם הם גם לא האמינו כן גם כשהם ראו את זה שם הם לא האמינו אני לא מתפלא גם אני תשמעי גם אני לפעמים בחיים היום יומיים ...

אריך לסקלי

עם בעלי זה קרה עם בעלי זה קרה כשלקחו אותו לטרנספורט זה קרה כל כך מהר שאמרו לו להתלבש וללכת לרכבת בלי הכנה, לא היינו מוכנים לזה ואני רציתי איתו אבל לא לקחו נשים של הגברים הם לקחו נשים בשביל לעשות כביסה בשביל לבשל כמה אבל לא לקחו נשים של הגברים שנסעו שמה שהיו בטרנספורט וזה בא אני לא הייתי בריאה ואני היה לי חוסר דם

רמי - פולניה חולה חולה חולה

אני רוצה לשאול האם זה בסדר שבעבודת הדוקטורט שלי אני אשתמש בתמונות האלה מבחינתכם שאלה ראשונה ואז אני צריכה פשוט לקחת אותם ולסרוק אותם במחשב ולא יגרם להם כמובן שום נזק אני פשוט סורקת ואני מכניסה את זה למחשב שאלה שניה האם זה בסדר ואני הבנתי שכן אני פונה גם ליד ושם וגם לבית טרזין ואני מנסה לגלגל את הדברים שיעשו לכם כאן תערוכה מה בעצם אתם חושבים שאני יכולה לעשות

כל הציורים איך שאני גזרתי אותם שלא יראו מה שאני חשבתי שלא יראו מה זה בכלל אבל זה שחור לבן אבל זה לא המקור לא חשוב מה אני רוצה להגיד כאן את רוצה לראות למה אני גזרתי את זה אז אני מספר כאן אני גזרתי שלא יראו מה זה אבל את יכולה עכשיו לראות בשלמות את רואה כאן חלקים ושם ציור שלם את יכולה לראות בדיוק שזה מה שאני אומר לך שזה נכון זה נכון

אני לא מטילה בזה ספק

לא אבל במוזיאון יש אוריגינליים הפאזלים וליד כל תמונה כזו יש הסבר תמונה שהוא עשה אח"כ עכשיו שאני אבין לצייר ציירת את זה כשלם ואח"כ גזרת כן ואח"כ צירפת את זה בחזרה כן בכדי שלא יבינו על מה אתה מצייר

אישתו - אז את מה שהיה כתוב מה את הסלוגנים, שזה צריך להגיד זה הוא השמיד אבל ידענו אחרי זה על כל תמונה מה שזה אומר והוא בדיוק עשה את זה כמו אורגינל זה הוא עשה את זה זה אורגינל הציור

אריך - מצאו למשל החלקים הזה לא אומר כלום לא אומר שום דבר אז את מבינה כבר למה עשיתי את זה הבנתי אח"כ כשיצאתי רציתי לשים את זה חזרה לעשות את זה מחדש אישתו - רות בנדי אמרה שהוא לא אקדמאי זה מה שרות בונדי אמרה שהוא לא צייר ידוע כמו שהיה אז פריטה או האס נז אז הוא לא היה מוכר לא הבנתי עוד הפעם

זה הפריע לרות בנדי כן שמה שהוא לא היה צייר מוכר

מה זאת אומרת לא היה צייר מוכר

אז זה לא היה מספיק טוב התמונות אבל זה תמונות מהחיים שמה כמו שאנחנו כמו שהוא ראה את זה וכמו שאנחנו חיינו את זה

אריך - זה ד"ר וינר וזו אימא שלו הוא היה קטן זה מיקי וינר מיקי וינר היה קצין רפואה ראשית כן אבא שלו היה שם אחד האחראים במחנה והוא שם סוף ל

יש לנו כמה תמונות כאלו

אז רגע הוא יכול לקיים כאן תערוכה או לא הייתם נשואים במחנה נכון אתם כבר הייתם נשואים בטרזין סליחה אתם כבר הייתם נשואים במחנה נכון ומאיפה את בפולניה אבל הכשרה אין לי עכשיו ומאיפה את בפולניה בעלי לא היה מפולניה הוא היה רק לבקר אצלנו זאת אומרת להכיר את ההורים שלי אה אבל הכרנו באוסטרבה

את יודעת מה שם המשפחה שלי אוסטרובר

אוסטרובר כן טוב זה כשם וההורים שלי מפולניה מה לעשות

מוצאים את הארונות מתים מה זה מי זאתי הזקנים
הנה כן בבקשה הינה הארנב כן מה זה הנה הארנב מאיפה בא הארנב
מקולז' זה היה כאן כתוב אתה יכול לראות מה כתוב שם אולי מכאן יותר ברור איזה מספר זה אתה לא
יודע איזה מספר זה
אם במקום לקרוא לזה קריקטורה נקרא לזה ציורים טראגיים-קומיים זה בסדר
כן בטח עם זה אתה מרגיש טוב בטח בטח הקריקטורה זה בעצם לא קריקטורה
למה זה לא קריקטורה כי זה רציני
זה יש משהו רציני בפנים כן לקחתי את זה לצייר בצורה אחרת
מה זה בצורה אחרת
כמו שצייר אחר היה מצייר בצורה אחרת לא ככה
באיזה צורה אתה ציירת
בצורה של מצחיק
או זה מה שאני רוצה שתגיד